

Måndagen den
13 december 1976

Måndagen den 13 december

Kl. 13.00

Om remissbehandlingen av förslag till lagstiftning om markanvändning och byggande

§ 1 Justerades protokollet för den 3 december.

§ 2 Herr talmannen meddelade att herr *Wennerfors* den 12 december återtagit sin plats i riksdagen, varigenom herr Ljungbergs uppdrag som ersättare för honom upphört.

§ 3 Om remissbehandlingen av förslag till lagstiftning om markanvändning och byggande

Fru bostadsministern OLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Bergmans* (s) den 1 december anmälda fråga, 1976/77:122, och anförde:

Herr talman! Herr Bergman har frågat mig när förslag till ny lagstiftning om markanvändning och byggande kommer att remitteras.

Som jag bedömer situationen f. n. kan det anses som tekniskt möjligt att presentera en departementspromemoria med lagtext under försommaren 1977. Promemorian skall sedan gå ut på bred remiss och med en remisstid som ger praktiska förutsättningar att studera förslaget noga.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det har ju aldrig rått något tvivel om vad statsrådet haft för mening i denna fråga. Det fick vi veta redan första dagen då ämbetet tillträdde. Men det var värdefullt att få svaret, eftersom det visar att regeringen delar hennes planer på att raskt framlägga ett förslag i frågan. Det har uppstått en särskild oro, eftersom det inom regeringen fanns de som var av motsatt åsikt. Under valrörelsen fick man höra rätt envetna angrepp på det arbete som bedrevs inom departementet på den tiden, bl. a. från herr Bohman och herr Burenstam Linder. Företrädare för Näringslivets byggnadsdelegation, Fastighetsägareföreningen och Byggnadsentreprenörföreningen har ju mycket energiskt, nästan dag för dag, försökt att hindra framläggandet av ett förslag i den här frågan, förmodligen för att undvika en sakk Diskussion. Därför var det värdefullt att få veta att det kommer att framläggas ett förslag.

Statsrådet har tidigare alltid talat om våren 1977, men nu säger statsrådet försommaren 1977. Det är alltså en härfin skillnad, men jag vore tacksam att få veta, om det innebär att inriktningen av det arbete som har bedrivits tidigare och som bedrivs nu ändrat karaktär, eller om vi kan räkna med att arbetet har samma inriktning som tidigare.

Måndagen den
13 december 1976

*Meddelande om
svar på fråga*

Fru bostadsministern OLSSON:

Herr talman! Det är riktigt att jag tidigare har använt ordet våren när det gäller denna promemoria, och när jag nu använder ordet försommaren är det, som herr Bergman säger, en hårfin skillnad. Jag har gjort det för att gardera mig något, så att jag kan vara helt säker på att vi då kan presentera en promemoria. Det är ju sämre att säga att den kommer på våren, eftersom man kan ha litet olika uppfattning om när det är vår. Man kan då undra vad som händer i departementet och fråga sig om det inte kommer någon promemoria. Men tidsplanen är oförändrad.

Inriktningen går jag inte in på här. Under valrörelsen var det väl alltför mycket spekulation om vad promemorian skulle innehålla. Man kunde t. ex. i tidningar läsa halva meningar som kunde tolkas på olika sätt. Jag är här av fullt naturliga skäl inte beredd att säga något om promemorians innehåll.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Det som statsrådet senast sade är beklagligt, eftersom det skapar ytterligare oro i frågan. Ingen begär att statsrådet skall svara på vad promemorian skall innehålla, då den ju inte finns färdig. Men alla vet att arbetet har bedrivits länge och att promemorian skulle ha kunnat läggas fram vid årsskiftet, om den gamla regeringen hade suttit kvar. Alla förstår ju att en ny regering måste ha tid på sig, men man hade räknat med att ytterligare ett kvartal kunde vara tillräckligt för en slutjustering, om avsikten inte var att ändra inriktningen. När man nu får höra att det blir en tidsförskjutning och att ingenting kan sägas om inriktningen, blir man ju på nytt orolig. Självfallet begär jag inte besked om detaljer, men om inriktningen hade det varit värdefullt att få veta någonting.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Meddelande om svar på fråga

Herr TALMANNEN:

Svar på herr Söderqvists fråga om åtgärder för att förhindra att bostadsföretag utestänger vissa bostadssökande kommer att lämnas vid ett senare sammanträde på grund av att herr Söderqvist meddelat att han är förhindrad att motta svaret i dag.

§ 5 Om information till allmänheten beträffande vissa ändringar i föräldrabalken

Nr 44

Måndagen den
13 december 1976

---

*Om information till
allmänheten
beträffande vissa
ändringar i
föräldrabalken*

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Södertälje (s) den 30 november anmälda interpellation, 1976/77:56, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Södertälje har frågat mig på vilket sätt och i vilken omfattning jag avser att informera allmänheten om de ändringar i föräldrabalken som träder i kraft den 1 januari 1977.

Justitiedepartementet lämnar fortlöpande information om lagstiftning av mer allmänt intresse genom departementets skriftserie Information från justitiedepartementet. I denna serie ingår sedan tidigare en upplysningsskrift om familjerätten. Med anledning främst av de ändrade regler i föräldrabalken som träder i kraft vid årsskiftet har denna skrift setts över och en omarbetad upplaga kommer genom departementets försorg att inom kort tillställas de allmänna underrätterna och samtliga advokatbyråer, barnavårdsnämnder, socialbyråer och pastorsämbeten. Informationskriften kan också kostnadsfritt rekvireras av allmänheten.

Före årsskiftet kommer information om den nya lagstiftningen att lämnas genom annonsering i olika tidningar. Vidare kommer information att ske i TV.

Särskild information om den nya lagstiftningen har redan lämnats av departementet till domstolarna och de allmänna advokatbyråerna m. fl. genom en artikel i tidningen Domstolsverket informerar. Pastorsämbetena kommer att informeras särskilt genom riksskatteverkets försorg.

I samarbete med socialstyrelsen och Kommunförbundet har riktlinjer dragits upp för ytterligare information till de sociala myndigheterna om den nya lagstiftningen. Socialstyrelsen skickar i dagarna ut ett särskilt meddelandeblad till barnavårdsnämnderna. Meddelandebladet kommer att följas upp med mera utförliga kommentarer och anvisningar från socialstyrelsen. Vidare planerar Kommunförbundet kurser för handläggare i familjerettsfrågor. Kursinnehållet kommer delvis att läggas upp i samråd med justitiedepartementet, som också avser att medverka under själva kurserna.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Jag får allra först tacka justitieministern för svaret på min interpellation och jag tackar också för att svaret har kommit så relativt snabbt efter det att jag lämnade in interpellationen.

Frågan om föräldrars rätt till gemensam vårdnad av barn vid en skilsmässa och om sammanboendes rätt till gemensam vårdnad av barn har under många år varit aktuell i riksdagen. I familjelagssakkunniga var det en stor fråga, som också föranledde en reservation. Frågan har också därefter aktualiserats här i riksdagen vid olika tillfällen. Efter ytterligare utredningsarbete kunde lagutskottet och riksdagen i våras behandla ett konkret förslag och riksdagen kunde fatta ett beslut den 1 juni i år.

Måndagen den
13 december 1976

*Om information till
allmänheten
beträffande vissa
ändringar i
föräldrabalken*

Vid utskottsbehandlingen var lagutskottets ledamöter helt eniga i sin uppfattning om att det var nödvändigt med en bred information till allmänheten i denna fråga särskilt när det gäller de ekonomiska konsekvenserna.

Trots att frågan har diskuterats så mycket här i riksdagen och på många andra ställen upplever man fortfarande ute på fältet en rätt stor okunghet om vad riksdagens beslut innebär. Jag upplever också olika reaktioner från många befattningshavare som skall vara med och handlägga dessa frågor ute på det kommunala fältet.

I svaret på min interpellation konstaterar jag en positiv inställning till informationsfrågan och att vi är eniga om behovet av en omfattande information. Men jag nödgas konstatera att det hittills endast är domstolarna och de allmänna advokatbyråerna som informerats genom en artikel i tidningen Domstolsverket informerar. I övrigt anges vilka åtgärder som planeras. Dessa åtgärder är bra i och för sig. Allmänheten skall före årsskiftet få information genom press och TV och en rad myndigheter skall inom kort få information direkt genom justitiedepartementet. Dessutom har socialstyrelsen och Kommunförbundet nu dragit upp riktlinjer för ytterligare information, och Kommunförbundet planerar kurser för handläggare.

Allt detta ligger dock ett stycke framåt i tiden. Jag vore tacksam, herr statsråd, om det fanns möjlighet att i dag något precisera tidsplanen för dessa informations- och utbildningsåtgärder. Jag tror att många människor väntar på denna information och vore tacksamma om de kunde få ett något mera detaljerat besked på denna punkt än vad som ges i det skriftliga svaret. Jag skulle också vara tacksam om herr statsrådet ville tala om hur många befattningshavare i departementet som nu är sysselsatta med dessa frågor.

Till sist en vädjan till justitieministern. När lagutskottet och riksdagen behandlade dessa frågor i somras hade vi också att ta upp frågan om rätt till jämkning av underhållsbidrag. Denna fråga hade tagits upp i en motion, som föranledde en reservation vilken bifölls av riksdagen. Det är ett annat angeläget ärende i detta frågekomplex där informationen inte på något sätt har nått ut till dem som är berörda. Jag vore tacksam om justitieministern här ville deklarerat att även den frågan skulle komma med i den fortsatta informationsverksamheten.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Vad gäller tidpunkten för utsändande av information i dessa frågor kan det väl synas som om den ligger litet för nära årsskiftet, men erfarenheterna visar att en information om kommande lagstiftning som går ut till allmänheten alltför tidigt mister sin effekt och dessutom i vissa fall kan skapa förvirring. Redan genom tidningsartiklar under sensommaren och hösten har viss information gått ut till allmänheten. Intresserade föräldrar har redan under hösten via advokat kunnat få information om innehållet i den nya lagstiftningen och förarbetena till denna.

Den särskilda fråga som herr Andersson i Södertälje nämnde kommer att behandlas i de skrifter som ges ut från departementet. Likaså har de behandlats i domstolsverkets informationsskrift. Beträffande tidpunkterna för de aviserade åtgärderna kan jag säga att informationsskriften beräknas komma ut från trycket före jul, dvs. troligen någon gång mellan den 20 och den 23 december. Skriften kommer genom departementets försorg att tillställas de allmänna underrätterna, samtliga advokatbyråer, borgerliga medlare, barnavårdsnämnder, socialbyråer, försäkringskassor och pastorsämbeten. Den kommer att spridas i ett större antal exemplar till varje allmän advokatbyrå för att där finnas tillgänglig för allmänheten. Distributionen avses börja samma dag som skriften kommer ut från trycket. Allmänheten har också möjlighet att direkt hos justitiedepartementet kostnadsfritt rekvidrera skriften. Upplysning därom kommer bl. a. att lämnas i den kommande annonseringen.

I fråga om annonsering planeras följande åtgärder. I *Expressens*, *Aftonbladets*, *Göteborgs-Postens* och *Kvällspostens* annandagsnummer kommer en halvsidesannons att införas innehållande information om den gemensamma vårdsnaden. Samma annons – en halv sida – kommer även att införas i *ICA-Kuriren* den 20 januari, *Vår Bostad* den 11 januari och *Vi* den 20 januari. Informationen om gemensam vårdsnad kommer också att lämnas i början av januari i TV-programmet *Anslagstavlan*.

Den nya lagstiftningen har under hösten behandlats i olika tidningsartiklar, som delvis har utformats efter kontakter med justitiedepartementet – bl. a. en artikel i *Hem och Fritid* nr 12, som kom ut i början av december.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern så mycket för de ytterligare preciseringar han lämnade. De finns i fortsättningen i riksdagens protokoll och därigenom har vi fått ytterligare en möjlighet att hjälpas åt att sprida information om vilka åtgärder som skall vidtas.

Jag tackar också för beskedet att även frågan om rätt till jämkning av underhållsbidrag kommer med i denna informationsverksamhet.

Tack för svaret!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om skolans betygssystem, m. m.

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara fru *Lantz* (vpk) den 12 november anmälda interpellation, 1976/77:46, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Fru *Lantz* har frågat chefen för utbildningsdepartementet dels om han anser att betygsättning är förenlig med skolans sociala målsättning, dels vilka åtgärder han tänker vidta för att i skolarbetet hjälpa

Måndagen den
13 december 1976

*Om skolans
betygssystem.
m. m.*

de elever som i dag på grund av sin ekonomiska och sociala miljö misslyckas i skolan och får dåliga betyg. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Regeringens uppfattning om nuvarande betygssystem har framförts i regeringsförklaringen, där det uttalas att "Betygssystemet i grundskolan och gymnasieskolan reformeras." Detta bör tolkas så att betyg i en eller annan form skall finnas kvar.

1973 års betygsutredning befinner sig i slutskedet av sitt arbete. Jag är förvissad om att utredningen ingående kommer att behandla de frågor som fru Lantz har aktualiserat. Utredningens förslag kommer sannolikt att föranleda en ingående debatt om betygen i skolan. Synpunkter på utredningens förslag kommer att inhämtas på sedvanligt sätt. Först därefter är jag beredd att redovisa regeringens uppfattning om betygssystemets närmare utformning.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka för det mycket knapphändiga svar jag fått.

På alla nivåer inom utbildningen bidrar betygen till att bevara och förstärka en auktoritär skola som bygger på individuell konkurrens i stället för på solidaritet, samarbete och kollektivitet. Jag tycker man kan jämföra betygens roll i skolan med arbetsplatsernas ackordsystem. Den röda tråden i båda dessa system är tanken om "piskan och moroten" som drivkraft.

Flera statliga utredningar har arbetat med betygsfrågan. Ett genomgående drag för dem är att de med olika tekniska förändringar av betygen försökt lindra betygens mest uppenbara effekter. Men betygsfrågan är inte ett tekniskt problem. Betygens negativa följder beror inte på hur de är utformade utan på att de finns över huvud taget.

Jag menar att skolan arbetar efter två oförenliga principer. Skolan har en övergripande målsättning som syftar till att befrämja elevens sociala utveckling och samarbete mellan eleverna. Det heter både i Lgr och i Lgy 69 att skolan skall ge eleverna social fostran, och det heter att eleverna "måste få öva sig leva och verka i gemenskap med andra --". Denna målsättning motarbetas av betygssystemet, som bygger på tävlan mellan eleverna och där de individuella prestationerna betonas och premieras. I stället för att utgå från varje enskild individs möjlighet och bedöma hans egna förutsättningar så mäts varje elevs prestation mot alla andra elevers.

I Lgr 69 på s. 100 heter det angående just bedömning av elevernas arbetsresultat: "Betygen är ett mått på hur eleven lyckats i relation till kamraterna att uppnå de studiemål, som uppställts i resp. ämnen och kurser." Det finns med andra ord ganska små möjligheter för en elev att få utvecklas utifrån egna förutsättningar. Han måste hela tiden arbeta och utvecklas i takt med fastlagda kursplanen och också bedömas inte efter sin egen utvecklingsnivå utan utifrån sina kamraters.

Om läroplanens intentioner skall kunna uppfyllas måste betygen avskaffas. Också därför att samhället påtagit sig skyldigheten att ge alla medborgare ett visst mått av kunskap i den obligatoriska grundskolan är det fel att gradera och rangordna eleverna.

Betygen sägs ha olika funktioner.

1. En funktion är att betygen ger information om eleven. Men betygen ger bara en begränsad bedömning av i vilken grad eleven har inhämtat en viss mängd kunskap. Betygen mäter t. ex. inte samarbetsförmåga, initiativkraft, uthållighet, kreativitet m. m. som borde mätas. Betygen mäter bara stoffmängden kvantitativt.

2. Betygen anses vara motivationsskapande, dvs. de skall ge eleverna stimulans att vara så flitiga som möjligt. Det påstås att eleverna inte skulle bry sig om skolarbetet om inte betygen fanns. Om man anser att goda betyg stimulerar eleverna, vilken effekt får då de dåliga betygen för de svagpresterande eleverna?

3. En tredje funktion är att betygen fungerar som ett urvalsinstrument vid intagning till fortsatt utbildning, men eftersom betygen bara mäter begränsade egenskaper blir också denna funktion värdelös. Betygen ger visserligen en antydning om studielämplighet generellt sett, eftersom höga betyg har ett visst samband med studieframgång. Däremot säger betygen ingenting om lämplighet eller intresse för en viss bestämd utbildning och ännu mindre om lämplighet för ett visst yrkesområde.

Betygen styr inläringen så att eleverna koncentrerar sig på att lära sig det som betygen mäter. I varje situation i skolarbetet skall en elev prestera mer än sin kamrat för att få bra betyg. Därför är det också svårt att utveckla varje elevs inneboende resurser.

I en undersökning som gjorts vid Stockholms universitets pedagogiska institution har Björn Hamrin och Ulf Månsson ställt frågor angående betygen till gymnasieelever. I undersökningen säger, enligt ett referat i Dagens Nyheter den 11 maj i år, 99 % av eleverna att de först och främst läser för betygens skull. De kunskaper som pluggas in glöms efter provet. Man lär in i stället för att tänka ut. Kunskaper, påståenden och problemställningar accepteras okritiskt, eftersom detta ger betygmässig utdelning. Också lärarrollen måste vara svår att förena med betygsättning. Att först fungera som kamratlig handledare till eleverna och sedan vara nästan enväldig betygsdomare måste vara svårt.

I Hamrins och Månssons undersökning tror inte mindre än 70 % av eleverna att deras uppträdande gentemot lärarna kan inverka på betygen. Det gäller med andra ord att inte stöta sig med lärare och att se duktig ut inför läraren. De negativa följderna av betygssystemet är väl kända bland elever och lärare säger Hamrin och Månsson.

I olika intervjuer kan man läsa om fru Mogårds inställning till betygen. Både fru Mogård och regeringen har klart deklarerat att betygen inte skall avskaffas. Ofta hänvisas till informationsvärdet i betygen. – Vi måste ha någon fungerande information mellan skolan och arbetslivet, säger fru Mogård, bl. a. i *Lärartidningen*. Det är alltså för arbetsköparnas skull

Måndagen den
13 december 1976

*Om skolans
betygssystem,
m. m.*

barnen skall hetsas och konkurrera med varandra?

Försök som har gjorts i Årstagårdens rektorsområde visar att det går bra att få veta hur det går i skolarbetet vid de s. k. kvartssamtalen. Men på det tror inte fru Mogård, som i samma intervju säger: Från min egen lärarerfarenhet vet jag ju att en förälder som har bestämt sig för att ungen är dum är nästan omöjlig att övertyga att ungen inte är dum. – Det är i och för sig ett ganska anmärkningsvärt uttalande av ett statsråd.

Vänsterpartiet kommunisterna har många gånger hävdad att barn från arbetarklassen slås ut i det svenska skolsystemet och att den utslagningen börjar redan på lågstadiet för att sedan kulminera i den sociala snedrekryteringen till högre studier.

Nyligen presenterade SÖ en undersökning som visar att elevernas betygsnivå har ett klart samband med deras sociala bakgrund. Arbetssättet i skolan, undervisningens innehåll och de prestationer som värderas gynnar elever från överklassen.

Enligt SÖ:s undersökning påverkar barnens hemmiljö betygen. De ungdomar som går i nian i grundskolan med lågt genomsnittsbetyg skiljer sig i flera avseenden från sina kamrater med högre betyg. De har läst lättare kurser i matematik och engelska, de fortsätter i mindre omfattning till gymnasieskolan, de blir oftare arbetslösa och de har lågutbildade föräldrar. Endast var fjärde lågbetygs elev hade en far med någon utbildning utöver folkskolan. Av högbetygs eleverna hade däremot varannan en far med sådan utbildning. Universitets- och högskoleutbildning var tre gånger så vanlig bland högbetygs barnas fäder som bland lågbetygs barnas.

Lågbetygs barna både sökte och antogs till gymnasieskolan i betydligt mindre utsträckning än högbetygs eleverna. 2 av 3 lågbetygs barn börjar inte i gymnasieskolan. Bara 55 % av pojkarna och 43 % av flickorna bland lågbetygs barna började i gymnasieskolan direkt efter grundskolan. Av högbetygs eleverna var det däremot 82 % och 91 % av pojkarna som började i gymnasieskolan.

Ju högre betyg man hade från nian, desto vanligare var det att man studerade vidare. Studiebenägenheten är större bland ungdomar med välutbildade föräldrar. Föräldrarna till de ungdomar som började i gymnasieskolan hade i snitt en längre utbildning än föräldrarna till de ungdomar som inte fortsatte till gymnasiet. Studiebenägenheten efter grundskolan varierar också med faderns yrke, och det tycker jag är ganska anmärkningsvärt.

Det är alltså föräldrarnas utbildningsbakgrund som till stor del styr i vilken utsträckning eleverna går vidare till gymnasiet.

Ju lägre betyg en elev hade, desto vanligare var det att han förvärvsarbetade. Bara 4 av 10 lågbetygs flickor studerade mot 9 av 10 högbetygs pojkar, medan 5 av 10 lågbetygs flickor förvärvsarbetade mot 1 av 10 av högbetygs pojkar.

Att vara arbetssökande vid undersökningens mättillfälle var vanligast bland flickor med låga betyg och minst vanligt bland pojkar med höga betyg. Det är också vanligare att bli arbetslös ju lägre betyg man har.

Den utslagning av eleverna från arbetarhem som sker i grundskolan och gymnasieskolan fortsätter och markeras ännu kraftigare, om man tittar på vilka elever det är som går vidare till högskolor. Bara 9 % av barn som kommer från arbetarhem fortsätter till högre studier mot 80 % av barn som kommer från överklassen.

Svaret som jag har fått från fru Mogård är kort och koncist och är en bekräftelse på det som står i regeringsdeklarationen, nämligen att betygen skall vara kvar. Hela diskussionen om betygens negativa effekter har tydligen gått både fru Mogård och regeringen förbi.

Men nu har jag egentligen inte frågat om betygen skall vara kvar eller inte. Jag har frågat för det första om betygsättning över huvud taget är förenlig med skolans sociala målsättning, och för det andra vilka åtgärder som statsrådet tänker vidta för att hjälpa de elever som misslyckas i skolan och därför får dåliga betyg – därför att de kommer från hemmiljöer som varken kan hjälpa eller stimulera dem i skolarbetet. De här två frågorna tycker jag nog att man kan kräva svar på av regeringen – och jag vill ha svar på dem. För nog måste det vara något grundläggande fel i skolsystemet när skolan inte förmår stödja och hjälpa de arbetarbarn som på grund av en dålig ekonomisk och social miljö får dåliga betyg och därför slås ut stegvis ur det svenska skolsystemet.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Fru Lantz kräver att jag skall svara. Får jag kanske också ställa ett krav, som inte bara gäller fru Lantz? Kan jag få kräva att bli korrekt citerad?

Sedan vill jag gärna fråga om det verkligen är fru Lantz mening att man genom att avskaffa betygen skulle kunna råda bot på alla de odiskutabla missförhållanden som fru Lantz ganska utförligt har återgivit och som faktiskt inte kommer som en överraskning för mig. Om det vore så lätt att lösa problem i samhället att man kunde vidta en sådan enkel åtgärd som att avskaffa betygen – och så vore allting fixat – så skulle vi utan tvivel genomföra denna åtgärd. Men problemet är, som fru Lantz naturligtvis innerst inne mycket väl vet, betydligt mer komplicerat.

Som fru Lantz också mycket väl vet avsätts det ganska betydande resurser i dag för att på olika sätt hjälpa de elever som har svårigheter i skolan. Här vill jag bl. a. hänvisa till medel för särskilda åtgärder på skolområdet, som har den fördelen att de styrs till de områden där svårigheterna är störst.

Med beslutet i riksdagen om SIA-skolan i våras har vi från den 1 juli 1978 infört friare användning av förstärkningsresursen. Elever med svårigheter kan därmed – det är jag övertygad om – hjälpas på ett betydligt mera effektivt sätt än som hittills varit möjligt.

Måndagen den
13 december 1976

*Om fördelningen av
statliga arbetsplat-
ser inom Stock-
holmsregionen*

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag utgår från att jag citerade fru Mogård rätt, eftersom jag inte sett någon dementi i de tidningar där dessa intervjuer har återgivits.

Först skulle jag vilja fråga om fru Mogård över huvud taget har läst de här utmärkta rapporterna från SÖ, nämligen om lågt betyg i nian och vem som slutar efter grundskolan. Om hon inte har gjort det, så vill jag absolut rekommendera det. Har man läst dem, så måste man vara övertygad om att några åtgärder måste vidtas för att man skall kunna råda bot på de uppenbara missförhållanden som finns enligt dessa rapporter. Men jag är inte så säker på att fru Mogård anser att det över huvud taget behövs några åtgärder för att hjälpa dessa barn.

Det är inte så enkelt som att bara ta bort betygen. Nej, det vet jag att det inte är. Men om vi tar bort betygen och får bort de negativa konsekvenser som betygssystemet för med sig, så öppnar vi vägen för ett annat arbetssätt i skolan. Man kan hjälpa sin kamrat utan att man själv råkar illa ut betygmässigt. Men nu vet vi att betygssystemet bygger på konkurrens, på prestation gentemot sina kamrater; man skall konkurrera ut kamraterna i klassen.

Vi borde förstås avskaffa betygen, men det förändrar i och för sig inte skolsituationen för de svagpresterande eleverna. Det håller jag med om, och det är därför jag frågar vilka åtgärder man skall vidta för att hjälpa dessa elever så att man får bort de allra mest uppenbara effekterna.

Jag tror att man måste satsa på stöd- och stimulansåtgärder och att man måste ändra på det pedagogiska systemet, som ju betygen bidrar till att konservera. Jag tror att man måste ändra utbildningens innehåll och att man måste satsa på ökat grupparbete i skolan. Det kan man inte göra så länge man har betygen kvar och varje elev skall mätas emot en annan. Jag tror också att man måste satsa på en ökad lärartäthet för att hjälpa de elever som vi diskuterar i dag.

Jag är inte säker på att fru Mogård anser att det behövs några åtgärder för att hjälpa de elever som kommer från hemmiljöer där de ekonomiska och sociala förhållandena är svåra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om fördelningen av statliga arbetsplatser inom Stockholmsregionen

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr Granstedts (c) den 29 oktober anmälda interpellation, 1976/77:26, till fru bostadsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Granstedt har frågat bostadsministern om hon är beredd att medverka till en bättre fördelning av statliga arbetsplatser i Stockholmsregionen i syfte att underlätta arbetet för att åstadkomma

---

*Om fördelningen av
statliga arbetsplatser
inom Stockholmsregionen*

en inomregional balans. Interpellationen har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Herr Granstedt tar särskilt upp den bristande balansen i relationen mellan arbetsplatser och bostäder inom Stockholmsområdets olika delar. Denna obalans är – som de statliga och kommunala myndigheterna har framhållit bl. a. i arbetet med länsplaneringen och regionplaneringen – särskilt framträdande i den inbördes fördelningen mellan de norra och de södra delarna av Storstockholmsområdet.

Herr Granstedts konkreta fråga gäller vilka bidrag staten som arbetsgivare kan ge till strävandena att minska denna snedfördelning. Den övervägande delen av de statligt sysselsatta inom området arbetar inom verksamheter med lokal eller regional inriktning. Den statliga verksamhet som kan komma i fråga för omflyttningar av det slag som herr Granstedt efterlyser är dels centrala myndigheter, dels vissa regionalt inriktade myndigheter. Riksdagens beslut om omlokalisering av statlig verksamhet från Stockholmsområdet berörde mer än 20 % av antalet arbetsplatser vid de centrala statliga myndigheter som var lokaliserade till regionens kärnområde. Kvar blev de myndigheter som bedömdes ha så starka behov av direkta interna kontakter eller kontakter med riksstyrelsen eller den till Stockholm förlagda icke-statliga verksamheten att en samlad förläggning var ändamålsenlig även för framtiden. Dessa bedömningar har enligt min mening i huvudsak allttjämt bärkraft.

Detta medför att två krav måste ställas på dessa myndigheters lokalisering inom Stockholmsområdet: De områden som väljs måste ha goda inbördes kommunikationer. Kravet på goda kommunikationer följer också – och inte minst – av de hänsyn som måste visas de anställda till följd av att Stockholmsregionen fungerar som en sammanhållen bostadsmarknad. De platser som väljs bör vidare vara stora nog att rymma flera myndigheter med närbesläktad verksamhet. Det är nödvändigt bl. a. av skälen att lokalerna bör ge en tillfredsställande flexibilitet och att tillräckligt underlag bör finnas för gemensamma servicefunktioner. För delar av den regionala statliga verksamheten bör sådant underlag kunna skapas genom att den förläggs till områden där landstingskommunen bedriver liknande verksamhet. Vad jag har sagt gäller självfallet inte endast den civila statliga verksamheten.

Det är angeläget att de regionalpolitiska aspekterna uppmärksammas i den långsiktiga lokalplaneringen. Arbetet måste bedrivas i nära samverkan med länsstyrelsen samt med landstingskommunen och primärkommunerna, som har ansvaret för den fysiska planeringen inom regionen och för hur den kollektiva trafiken ordnas.

Jag vill framhålla att regeringen kommer att allvarligt pröva de förslag till nya lokaliseringar som kan komma fram av detta arbete. Det är självklart att sådana nyetableringar kommer i fråga först sedan frågan om områdena är lämpliga för ändamålet har prövats inom ramen för den regionala planeringen. Resultatet av regeringens överväganden om nya

*Om fördelningen av
statliga arbetsplatser
inom Stockholmsregionen*

investeringar i lokaler för den statliga verksamheten kommer i de enskilda fallen att redovisas för riksdagen.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Mundebo för det utförliga svaret på min interpellation.

Som jag framhöll redan när jag väckte interpellationen är den ojämna fördelningen av arbetsplatser i Stockholmsregionen ett av de största problemen i området. Det är ett problem som får praktiska konsekvenser genom att vi får toppbelastning på kommunikationerna till de mest arbetsplatstäta områdena och genom att vi får stora förortsområden med en utpräglad sovstadskaraktär med negativa sociala miljöeffekter. Det påverkar också olika kommuners ekonomi. En del kommuner är särskilt hårt drabbade på det sättet att det bara är en mycket liten del av kommunens invånare som kan få arbete inom kommunen.

Staten är en av Stockholmsregionens absolut största arbetsgivare. Staten som arbetsgivare bidrar mycket aktivt till den här obalansen genom att de statliga arbetsplatserna i den mån de inte har direkt lokal verksamhet är koncentrerade till regionens kärnområden. Det gäller framför allt Stockholms kommun och Solna kommun.

Av byggnadsstyrelsens befintliga planer för att anskaffa nya lokaler åt verk under de närmaste åren framöver har jag fått uppfattningen att man inte tänker råda bot på de missförhållanden som i dag råder. Byggnadsstyrelsens utbyggnadsplaner är koncentrerade till de områden i regionen där det redan finns mycket gott om statliga arbetsplatser. Här är ett omtänkande absolut av nöden. Därför tycker jag det uttalande som statsrådet Mundebo gör i svaret är mycket positivt. Han säger där att det är angeläget att de regionalpolitiska aspekterna uppmärksammas i den långsiktiga lokalplaneringen. Han framhåller att arbetet skall bedrivas i nära samverkan med de regionala och lokala myndigheterna.

Jag har tidigare haft anledning att ta upp den här frågan i en interpellationsdebatt med företrädare för den gamla regeringen och lyckades då inte vinna särskilt mycket förståelse för kravet att man skulle låta de regionalpolitiska aspekterna få stor betydelse vid de här bedömningarna. Därför är jag glad att kunna konstatera att den nya regeringen ser litet annorlunda på dessa frågor.

Visserligen framhåller statsrådet Mundebo att de statliga och centrala myndigheter som är kvar i Stockholmsregionen har stora behov av kommunikation sinsemellan och att det påverkar lokaliseringen. Men det är helt klart – och det tror jag också att regeringen är på det klara med – att de krav som ställs enligt interpellationssvaret mycket väl går att uppfylla i många av våra arbetsplatsfattiga förortskommuner. Jag hoppas alltså att vi i framtiden kommer att få se förslag med en något annan inriktning än hittills när man skall skapa nya lokaler åt statliga verk. Det skulle innebära att vi skulle få se mer av statliga verk i kommuner som Botkyrka och Haninge men också, hoppas jag, i kommuner som

ligger litet mera i utkanten av Stockholmsregionen, såsom Norrtälje, Södertälje och Nynäshamn.

Det är naturligtvis viktigt att de regionala övervägandena kommer in i ett så tidigt skede av planeringen som möjligt. När lokalfrågor kommer på riksdagens bord har arbetet i allmänhet gått så långt att det i praktiken är svårt att få någon ändring till stånd. Den omvärdering som den nya regeringen har gjort när det gäller förläggningen av postens och SJ:s terminal i denna region är ett ganska ovanligt exempel på omtänkande trots att planeringen hade nått ganska långt. Jag hoppas alltså att man skall vara beredd att göra en översyn av alla de planer som nu finns på framtida lokalutbyggnader för statliga myndigheter och verk.

Jag vill avsluta med att fråga statsrådet Mundebo om han är beredd att ta initiativ till en samlad översyn av de långsiktiga planer som nu finns, framför allt hos byggnadsstyrelsen och hos de olika myndigheterna, så att man i tid kan få till stånd de omprövningar som kan bli befogade efter det nytänkande som skymtar i statsrådets svar på min interpellation.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Jag skall bara göra ett par påpekanden med anledning av den diskussion som förs om lokalisering av företag som på ett eller annat sätt är knutna till statliga eller kommunala myndigheter i Storstockholmsområdet. Det är främst kommunerna på Södertörn som har en svår ekonomisk situation på grund av att de har få arbetsplatser.

Budgetministern påpekar helt riktigt att man har bedömt det så att de statliga verk och myndigheter som ligger kvar i Stockholm behöver ha nära kontakt med verk och myndigheter eller privata företag som ligger i Stockholm och att man därför inte kan flytta ut dem. Till dessa verk och myndigheter finns också knutna ett antal funktioner som behöver ligga i närheten av verkets eller myndighetens kärna men som inte behöver ligga precis där verket eller myndigheten ligger. De skulle med fördel, ofta av transportmässiga skäl, kunna flyttas ut – de kanske t. ex. har tunga transporter. Just dessa verksamheter borde, tycker jag, kunna placeras i förortsområdena även om verkets kärna ligger kvar i Stockholm. I många fall har också olika myndigheter nu börjat förhålla sig om var de kan finna lämplig mark.

Jag vill därför nu begagna tillfället att för budgetministern, som får anslagsfrågorna på sin lott, peka på att vi på söder hoppas att man noga undersöker om det är möjligt att placera verksamheten där nere. Människorna på söder upplever detta med den gemensamma bostadsmarknaden och den gemensamma arbetsmarknaden i Stockholm som en egendomlig situation. De som bor på söder och har en statlig tjänst är i regel hänvisade till att åka till andra sidan staden, upp till norr. Det tycks gå ganska bra – det tycks vara betydligt svårare att åka från norr till söder.

Nr 44

Måndagen den
13 december 1976

---

*Om fördelningen av
statliga arbetsplatser
inom Stockholmsregionen*

Måndagen den
13 december 1976

*Om fördelningen av
statliga arbetsplat-
ser inom Stock-
holmsregionen*

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Jag kan ha förståelse för de synpunkter som herr Granstedt och herr Strömberg i Botkyrka anför, och jag kan också instämma i att det är en ojämn fördelning mellan bostäder och arbetsplatser i Stockholmsregionen. Men jag kan inte nu ge några generella anvisningar om verks eventuella omlokalisering eller om eventuella nya verks lokalisering i Stockholmsregionen. Jag vill betona vad jag sade i svaret, nämligen att regeringen kommer att allvarligt pröva omlokaliseringen och att beslut i ett enskilt fall kommer att fattas först sedan man inom ramen för den lokala planeringen prövat vilka områden som är bäst lämpade i det enskilda fallet. Just därför att vi vill se sambandet med den regionala planeringen räknar vi med att det bör bli en bred allmän debatt kring varje verks lokalisering och därmed större möjligheter att påverka ett beslut innan frågan kommer upp i riksdagen i form av ett färdigt förslag.

Någon total översyn av alla verks lokalisering i Stockholms region är f. n. inte aktuell. Men jag vill erinra om att lokalisering i flera fall är aktuell genom det planerade byggandet i södra Klaraområdet. Lokaliseringen av en myndighet, som riksdagen fattade beslut om häromdagen – jag tänker på TRU –, kommer att prövas av en särskilt tillkallad organisationsgrupp.

Vi kommer alltså i varje enskilt fall – jag vill betona det – att ta hänsyn till den regionala planeringen. Vi vill ha en så bred debatt och pröva så många aspekter som möjligt innan beslut fattas i det enskilda fallet.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag begär inte att budgetministern skall ge några generella anvisningar om hur man bör placera statliga verk, och jag har inte heller efterlyst en total översyn av alla verks lokalisering.

Vad jag i mitt inlägg ville peka på var att det hos byggnadsstyrelsen och hos andra myndigheter finns en ganska god framförhållning när det gäller att lösa de olika verkens och myndigheternas lokalförsörjningsproblem på litet längre sikt. Åtskilliga verk har mycket besvärliga lokalförhållanden, och dessa måste under alla förhållanden få nya och mer ändamålsenliga lokaler under de närmaste åren. Jag anser att det då är viktigt att man gör de regionalpolitiska bedömningarna i ett mycket tidigt skede i det planeringsarbete som pågår, så att man inte hamnar i den situationen att, när dessa bedömningar skall göras, planeringen redan har rullat så långt att det är svårt att göra omvärderingar och omprioriteringar. Det var alltså den översynen jag efterlyste.

De mycket värdefulla uttalanden som budgetministern här gjort om att man skall ta lokala hänsyn och låta de regionala myndigheterna ha ett inflytande över lokaliseringen tolkar jag på det sättet att denna översyn av de föreliggande planerna kommer att göras.

Jag vill än en gång säga att jag tycker att det är ett glädjande nytänkande som här är på gång. Som jag förut nämnde hade jag för ett par år sedan

en interpellationsdebatt i precis samma ämne, och då kunde jag inte få fram något besked av det här slaget.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden 1976/77:15-18 finansutskottets betänkanden 1976/77:4 och 5 skatteutskottets betänkanden 1976/77:9-11 lagutskottets betänkanden 1976/77:4, 9 samt 11-14 försvarsutskottets betänkande 1976/77:5 socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:13 socialutskottets betänkanden 1976/77:18-20 kulturutskottets betänkanden 1976/77:25-27 utbildningsutskottets betänkande 1976/77:9 näringsutskottets betänkande 1976/77:13 arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1976/77:10 och 11 civilutskottets betänkanden 1976/77:4 och 5

§ 9 Meddelande om omflyttning på föredragningslistan, m. m.

Herr TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista socialförsäkringsutskottets betänkande nr 13 och näringsutskottets betänkande nr 13 uppföres främst samt att skatteutskottets betänkande nr 11 sättes sist.

Sammanträdet i morgon kommer att pågå längst till kl. 18.00. Skatteutskottets betänkande nr 11 kommer att uppföras som första ärende på onsdagens föredragningslista.

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 13.55.

In lidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 44

Måndagen den
13 december 1976

---

*Meddelande om
omflyttning på
föredragningslistan,
m. m.*